

СЕКЦІЯ 3. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ КАЛІБРУВАННЯ НАСІННЯ ТА ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ ПОСІВНОГО МАТЕРІАЛУ І СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

ДОБАЗОВЕ НАСІННЯ СОЇ: ОЧИЩЕННЯ ТА ЗБЕРІГАННЯ

Білявська Л.Г., доктор с.-г. наук, професор

Білявський Ю.В., к.б.н., с.н.с.

Брижак Я.В., здобувач вищої освіти СВО Доктор філософії

Полтавський державний аграрний університет

Гарантоване виробництво сої можливо завдяки добре організованій та ефективно функціонуючій системі насінництва [1-2]. На сьогодні, ще залишаються проблеми подальшої стратегії розвитку та підвищення ефективності національної системи насінництва України [3]. Насіннева продуктивність сортів сої є основою ефективного її ведення. Згідно Закону України – «Про насіння і садивний матеріал», система насінництва сої складається з таких категорій: Добазове (ДН), Базове (БН), Сертифіковане (СН) [4]. Схема виробництва еліти визначається певною методикою підтримуючих доборів та методами сортового контролю [5].

Дослідження проводили в умовах ФГ «Грига» Полтавського району Полтавської області (2019-2021 рр.). Проведено порівняльний аналіз продуктивності та її складових у елітних рослин досліджуваних сортів (Адамос, Александрит). Проаналізовано кращі родини для подальшого розмноження, їх продуктивність, вихід насіння та масу 1000 насінин. Для виведення Еліти сортів сої Адамос і Александрит використовували метод індивідуального – родинного добору, який дозволяє сформувати високі сортові якості шляхом відбору найтипівіших для конкретних сортів рослин, найпродуктивніших і повністю здорових. Потомство кожної відібраної рослини і родини оцінювали на сортову чистоту. Вихід кондиційного насіння був у межах 78–90%. Маса 1000 насінин 202–220 г. Для закладання у 2019 р. розсадників випробування родин 2-го року (РВ2) було відібрано 4 родини сорту Адамос і 7 родин сорту Александрит. Необхідна кількість насіння кращих родин з урожаю РВ-2 була використана для закладання у 2020 р. розсадника розмноження 1-го року (Р-1) площею 0,33 га сорту Адамос і 0,45 га сорту Александрит. Це забезпечило виробництво кондиційного насіння: 75 кг сорту Адамос і 80 кг сорту Александрит.

В сучасних посушливих умовах необхідно контролювати такі показники як вихід кондиційного насіння і маса 1000 насінин. Після збирання насінники необхідно відразу очистити, тому що насіння сої в силу значної гігроскопічності може вбирати від насіння бур'янів і домішок додатково 3–4% вологи. В результаті воно може втрачати посівні якості та врожайні властивості. Первинну очистку сої слід проводити на класичному пневмо-сортувальному столі. Для верхнього сита необхідно застосовувати сито з 9 мм продовгуватими

отворами та 5 мм круглими отворами. Потік повітря може бути дуже сильним. За вторинної очистки мінімальний розмір отворів сита має становити щонайменше 5 мм, а спеціальні системи пневмоочистки з продовгуватими отворами переважно з 4,5 мм. Шнековий конвеєр та висота падіння повинно бути оптимальним, щоб не спричинити травмування насіння, особливо з низьким вмістом вологи. Досушування насіння сортів сої полтавської селекції в різних зонах вирощування не потрібно, тому що на момент збирання рівень вологості їх насіння менше 12%.

Установлено, що вихід кондиційного насіння сої змінювався в залежності від сортових особливостей. У сорту Адамос, відсоток цього показника складав 88–90 %, у сорту Александрит – 86–90 %. Встановлено, маса 1000 насінин у родин розмноження 1-го року змінювалася з 167,4 г до 193,4 г. Максимальні показники спостерігали у сорта Адамос – 193,4 г та у сорта Александрит – 191,0 г. Це вказує на їх сортову особливість. Лабораторна схожість насіння в цілому, у сортів сої була наступна: сорт Адамос – 92,52–94,40 %, сорт Александрит – 91,2–92,0 %.

Таким чином, для ведення системи насінництва сортів сої полтавської селекції слід виконувати сучасні рекомендації з урахуванням сортових особливостей.

Список літературних джерел

1. Макрушин М.М. Насінництво: Підручник. Сімферополь: ВД «Аріал», 2011. 476 с.
2. Насінництво й насіннезнавство овочевих і баштанних культур / за ред. Т.К. Горової. К.: Аграр. наука, 2003. 328 с.
3. Макрушин М.М. Насіннезнавство польових культур. К., 1994. 208 с.
4. Кіндрук М.О, Соколов В.М., Вишневський В.В. Насінництво з основами насіннезнавства / за ред. М.О. Кіндрука. К.: Аграр. наука, 2012. 264 с.
5. ТОП-10 виробників насіння сої (2017-2018 рр). <https://www.apkinform.com/uk/exclusive/topic/1501276>

РИНОК НАСІННЯ СОЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Білявська Л.Г., доктор с.-г. наук, професор

Білявський Ю.В., к.б.н., с.н.с.

Полтавський державний аграрний університет

Воєнні дії на території України посилюють світовий попит на сою та соєву олію. Це пов'язано зі скороченням поставок соняшникової олії з чорноморського регіону.

Світові ціни на сою та продукти її переробки частково зростають по мірі збирання врожаю у Південній Америці, які й підтверджуються найгіршими прогнозами її виробництва. Експортні ціни на сою знижуються. Так, соя в Бразилії була зібрана на 69% площ. Часті дощі уповільнюють збирання культури. Але, й сприяють розвитку посівів кукурудзи, соняшнику та ін. культур. Експерти залишили прогноз виробництва сої в Бразилії у 2021/2022 рр. на рівні 122,8 млн т. «Зернова біржа Буенос-Айресу» (BAGE) знизил прогноз виробництва сої в Аргентині на 1,1 млн т - до 42 млн т. За оцінками аналітиків Асоціації виробників зернових та олійних Парагваю (APS), врожай сої в країні у 2021/2022 рр. був найгіршим в історії та не перевищив 3 млн т.

Переробні підприємства України продовжують закупівлю насіння соняшнику (за даними Електронної зернової біржі України Graintrade). Крім того, травневі ставки на сою в Чикаго (з 21 березня) виросли на 1,7% до 623,5 \$/т., але залишилися на низькому рівні. Цьому сприяв низький попит на насіння з боку Китаю. Водночас травневі ставки на соєву олію виросли на 3% до 1640 \$/т, чому сприяв попит на культуру з боку Індії. Т. я. були відсутні поставки соняшникової олії з України та їх зменшення з Росії.

Україна поступово відновлює роботу переробних підприємств в регіонах, де не йдуть бойові дії. Переробники почали купувати сою обмеженими партіями з доставкою на завод за ціною 16–16,5 тис. грн/т. Але, обсяги переробки залишаються низькими через відсутність експортних поставок та низький попит на жом та шрот. Ціни попиту на соєвий жом з доставкою на західний кордон складають 460–480 \$/т, а на соєву олію - 1350–1400 \$/т». Важливо, що соняшник переробники майже не купують, тому що мають значні запаси шроту та олії. Їх планується реалізовувати через порти Румунії та Польщі [1]. Так, на 3 лютого 2022 р. (дані Zernotorg.ua) вартість сої зросла з \$523 до \$542 за тону [2].

На сьогодні, в умовах України (боєві дії), досить важко підрахувати скільки площ можуть засіяти українські аграрії. Близько третини всіх угідь недоступні для роботи: поля заміновані, техніка відсутня, механізатори відмовляються працювати. Провести розмінування поки що немає можливості. Й таких областей чи мало: Сумська, Донецька, Луганська, Запорізька, Чернігівська, Київська, Харківська, Одеська, Миколаївська, Вінницька, Дніпропетровська області. Обстріли продовжуються. Присутня нестача